

DOI : 10.33274/2079-4835-2020-21-2-14-20

УДК 37.371.315.5

Воробйова Л. В.,
асистентДонецький національний університет економіки
і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
Кривий Ріг, Україна, e-mail: vorobiova_lv@donnuet.edu.ua
ORCID: 0000-0002-1001-1016**СОЦІОМІМІЧНИЙ АСПЕКТ У ФОРМІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ
АМЕРИКАНСЬКОЇ ДАЛЬТОН-ШКОЛИ****Vorobiova L. V.,**
Assistant ProfessorDonetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine, e-mail: vorobiova_lv@donnuet.edu.ua
ORCID: 0000-0002-1001-1016**SOCIOMIMIC ASPECT IN ORGANIZATIONAL FORM OF STUDY
IN AMERICAN DALTON-SCHOOL**

Мета. Мета статті — проаналізувати архітектуру учнівської спільноти Дальтон-школи; сформулювати поняття «соціоміміка», «соціомімічний аспект»; визначити соціомімічний аспект у контексті форми організації навчання за Дальтон-планом, схарактеризованої як взаємодія у межах соціальних лабораторій, у побудові структурних підрозділів Дальтон-школи та у студентському самоврядуванні.

Методи. Основні наукові результати отримані з використанням методу теоретичного узагальнення, що дозволило визначити ідеї та принципи Дальтон-школи; порівняльно-педагогічний — для зіставлення історико-педагогічних явищ, подій та фактів соціокультурного життя досліджуваної теми; проблемно-генетичний метод — для обґрунтування положень щодо історичного досвіду та впровадження соціомімічного аспекту Дальтон-школи у практику сучасних альтернативних закладів освіти.

Результати. Розглядаючи архітектуру як структуру чи проєкт чого-небудь, а суспільство — як об'єкт наслідування, ми припустили, що так звана соціоміміка є імітацією соціального життя, використовуючи її структуру, яка була створена штучно. Особливості «соціоміміки» в американській Дальтон-школі можна простежити в таких компонентах: в організації навчального процесу; у побудові структурних підрозділів Дальтон-школи; у вертикалі студентської влади. Існує імітація соціальної структури шкільної спільноти всередині школи, яку ми можемо розглядати як соціальну лабораторію, створену штучно, що можна вважати так званим «соціомімічним» аспектом при розгляді механізму організації шкільної спільноти учнів Дальтон-школи. Теоретичний аналіз форми та змісту архітектури учнівської спільноти американської Дальтон-школи дозволив виокремити соціомімічний аспект побудови форми організації школи.

Ключові слова: соціоміміка, соціомімічний аспект, Дальтон-школа, альтернативна форма навчання.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство знаходиться на етапі нової надіндустріальної інформаційної цивілізації. Ідеї рівності стосовно доступу до основних цінностей постіндустріального суспільства, в якому окремих громадян є його головним складником, полягають в основі нової інформаційної ери. Освіта більше не є засобом засвоєння системи готових, загальноновизнаних знань, а вимушена змінюватись, стаючи стратегічним фактором, який обумовлює продуктивне засвоєння особистістю великого потоку інформації (Белл, 2004; Гелбрейт, 1969; Каку, 2019). Майбутнє по-

лягає в інтелектуальному капіталі, це означає вміння жартувати, писати сценарії до кінематографічних картин, це означає займатися науковими дослідженнями. Все те, що виробляє наш мозок та чого не вміють робити роботи. Це такі речі як уява, талант, креативність, аналіз, людські цінності (Каку, 2019).

Дальтон-школа (школа-матір), була започаткована Х. Паркхерст в 1919 р. в Нью Йорку, США. Ідея побудови Дальтон-школи як соціальної лабораторії, в основі якої полягає індивідуальне навчання — інноваційна. Навички, які набувають учні Дальтон-школи, полягають у прагненні до самореалізації, вмінні самостійно діяти, ініціювати нові ідеї, використовувати різноманітні джерела для пошуку та обробки інформації. Відмінність студентів, які навчаються в Дальтон-школі, від студентів традиційних навчальних закладів полягає у мотивації, в тому, що їм не треба перебудовуватись на навчання без наставника, оскільки згідно з Дальтонським Лабораторним планом, за яким відбувається навчання в американській Дальтон-школі, створені умови, в яких учень, для того, щоб ними користуватись, мимохіть функціонує як член соціальної спільноти. Його спільнота або приймає, або заперечує відповідно до його функціонування (Хольт, 1994).

Структура школи максимально відбиває структуру суспільства, наслідуючи його основну ідею, яка полягає у взаємодії індивідів, що відбувається в процесі реалізації особистих потреб кожного члена суспільства. Дальтон-школа також є осередком шкільних об'єднань, спільнот, клубів, товариств. Можливо припустити, що у вертикалі влади Дальтон-школи також відбувається імітування вертикалі державної влади. Однак не були сформульовані визначення так званої «соціоміміки» в контексті архітектури шкільної спільноти, яка відбиває суспільство в мініатюрі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічну базу нашого дослідження складають роботи таких педагогів як П. Блонський, М. Бушканець Б. Єсіпов, А. Духавнева, Дж. Дьюї, Е. Дьюї, А. Джуринський, М. Левківський, О. Сухомлинська, П. Фрейре, І. Харламов, М. Шабасєва та ін. Проблеми індивідуалізації навчання є предметом уваги таких педагогів, як В. Володько, І. Дичківська, М. Монтесорі, Ф. Хатвільд. Сформульовано проблему інноваційного навчання в шкільній освіті (Е. Дьюї, О. Заболотна, А. Колеченко, М. Кларін, К. Роджерс, Г. Селевко, Дж. Спрінг, Т. Шамова та ін.). Проблемі організації навчання за Дальтонським Лабораторним планом в шкільній освіті присвячено низку вітчизняних і зарубіжних науково-методичних досліджень (Г. Безуден, О. Гусєва, К. Дриясь, Д. Лагер, Є. Левандовська, Х. Паркхерст, Л. Пастухова, М. Петречко, М. Хольт). Проблеми імітування систем, моделей, процесів і елементів природи для розв'язання людських проблем відображено в роботах Ф. Ванг, П. Грубер, В. Каплалі, Й. Пол, М. Полін, А. Хуве (геоміміка), Д. Бенюс, Д. Браун, К. Коллінз, Р. Кунц, Д. Лі (біоміміка). Однак так званий «соціомімічний аспект» як риса архітектури шкільної спільноти, створеної штучно з метою імітації суспільства, не став предметом уваги педагогів.

Мета статті — проаналізувати архітектуру учнівської спільноти Дальтон-школи, організацію навчального-виховного процесу, схарактеризованого як взаємодія у межах соціальних лабораторій, виявити показники в контексті соціоміміки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасним трендом світової архітектури вважаються, за Ф. Ванг (F. Wang), напрями геоміміки (geomimicry), біоміміки (biomimicry) (Хове, 2012, с. 9). За тлумачним словником Колінз (Collins), біоміміка — імітування життя, користуючись штучними біологічними системами. Геоміміка — імітування реального поселення (геополісу), відтворюючи будівлі, ландшафт тощо (Ванг (Wang), 2016, с. 25). Геоміміка уможливує появу визначних пам'яток в будь-якій частині світу.

Розглядаючи архітектуру як структуру або проєкт будь-чого, а суспільство — як об'єкт імітування, ми можемо припустити, що так звана *соціоміміка* (sociomimicry) — це імітування суспільного життя, використовуючи його структуру, яка була створена штучно.

На нашу думку, учнівська спільнота Дальтон-школи нагадує суспільство в міні-атюрі. Риси соціоміміки в Дальтон-школі можна простежити в трьох її компонентах: організація навчального процесу; побудова структурних підрозділів Дальтон-школи; вертикаль учнівської влади Дальтону.

Розглядаючи соціомімічний аспект першого компонента, а саме організацію навчального процесу Дальтон-школи, або Дальтону, зауважимо, що засновниця Дальтон-плану та Дальтон-школи — Х. Паркхерст була глибоко переконана, що школа повинна виступати як тренувальний соціальний майданчик для учнів (Паркхерст (Parkhurst), 1922). Елементами навчання в такій школі має бути імітація взаємовідносин між членами суспільства, ефективне функціонування і найголовніше, підготовка учнів до взаємодії в дорослому суспільстві, які в майбутньому стали б його активними та ініціативними членами

У американській Дальтон-школі навчальний процес відбувається за Дальтон-планом, який від початку заснування (20-ті р. XX ст.) мав назву Дальтонський Лабораторний план, що передбачає перш за все наявність лабораторій як для індивідуальних, так і групових практичних занять з предметів. Дальтон-школа налічує близько десяти навчальних лабораторій для опанування математики, англійської мови та літератури, архітектури, історії, фотографії, також мовну лабораторію, наукову лабораторію та комп'ютерні лабораторії.

Три складових частини класичної моделі Дальтон-школи полягають в розробленому Паркхерст 3-ступеневому плані, який залишається структурною основою Дальтонської освіти: Дім (House), Завдання (Assignment), Лабораторія (Lab).

Дім (House) — умови, наближені до домашнього комфорту (наявність робочого місця, свобода вибору де і з ким виконувати завдання); (наслідуючи модель М. Монтессорі).

Завдання (Assignment) — складова частина Дальтон-плану, котра передбачає індивідуальну траєкторію навчання (навчальний план), враховуючи індивідуальні особливості учня і рівень розвитку його здібностей до навчання. Виконання завдань передбачає вибір способів, прийомів та темпу навчання.

Лабораторія (Lab) — це час в розкладі учня, призначений для самостійної роботи над завданням, а також для участі в заняттях, створюючи тим самим **соціальну лабораторію**, де привалює суспільне життя та ситуації, наближені до тих, з якими людина стикається в суспільстві. Дальтон-школа асоціюється з педагогікою «співробітництва», оскільки основні принципи Дальтон-плану полягають в єдності свободи, співробітництва та самостійності.

До основних принципів навчання Дальтон-школи відносимо три нижченаведені.

Перший принцип Дальтон-плану — **принцип свободи**. Передбачається не лише інтелектуальна свобода, а й свобода пересування в межах не тільки класної кімнати, а й школи. Завдання складені таким чином, що задля їхнього виконання може бути необхідне використання шкільної бібліотеки, лабораторій, шкільного комп'ютерного центру, порада консультанта (однокласника, старшого учня або вчителя) без обмеження часовими рамками академічного часу, а також свобода у виборі джерел інформації.

Другий принцип Дальтонського лабораторного плану — **співробітництво**. Першочергово виступають відносини «учитель-учень», де в педагогічному процесі суб'єктом виступає вчитель, а учень — об'єктом навчання. Отримуючи інформацію

не лише від вчителя та пропускаючи її через своє розуміння, приймаючи ті чи інші рішення — учень стає тим самим суб'єктом навчання для самого себе. Співробітництво стикає два суб'єкти одного педагогічного процесу на засадах партнерства. На другому місці виступають відносини «учень-учень». Дальтон-план побудовано на залучанні усіх суб'єктів педагогічного процесу до співробітництва на самих початкових етапах навчання (передбачається навіть особливе розташування меблів класної кімнати).

Принцип **самостійності** є третім принципом Дальтон-плану. Сюди відносимо самостійну пошукову діяльність учнів, вибір маршруту свого розвитку, а також самостійність дій в прийнятті рішень та відповідальності за свій вибір.

Усі три принципи поєднані принципом **гуманізму**.

Соціомімічним аспектом другого компонента, вважаємо будову шкільної громади Дальтону, яка нагадує прототип суспільної громади. Шкільна громада заснована на принципі взаємодії між самими учнями, учнями та вчителями, батьками та вчителями. Шкільна філософія Дальтону робить наголос на «взаємній повазі та співробітництві між учнями та дорослими» (Паркхерст, 1922). Ми розрізняємо соціомімічний аспект в наявності суспільних норм і установ, суб'єктів та елементів соціального спілкування.

Дальтон-школа, за Евеліною Дьюї (1922), характеризується як спроба організації школи, яка поєднала потреби сучасної освіти в умовах загальноосвітньої школи, в якій «наближена до життя» якість плану дозволить учням трансплантувати поведінку та навички поза стінами класної кімнати без будь-якого втручання з боку вчителя.

Разом з Х. Паркхерст Евеліна Дьюї вважала, що «життєво-схожа» якість вищевказаної педагогічної моделі дозволить учням трансплантувати поведінку, яку засвоєно під час шкільного навчання без прямого втручання вчителя, в соціальний аспект життя (Хольт, 1994, с. 84). Очікування Паркхерст виявили вплив «центрованої на учні» прогресивної педагогіки, яка передбачала, що учні мають природні знання, які будуть керувати ними в процесі індивідуального навчання.

З 1919 р. навчальний заклад відомий як конструктивістська елітна приватна школа, яка вважається однією з найбільш інноваційних моделей реформ у сфері освіти. Дальтон-школа залишається взірцем сприйняття сміливого бачення нового прогресивного американського підходу до освіти. За результатами рейтингового оцінювання відомих американських аналітичних видань, Дальтон-школа як престижний приватний навчальний заклад займає місце на початку списків. Деталізована інформація наведена в табл. 1.

Таблиця 1 — Результати рейтингових оцінок Дальтон-школи з-поміж приватних навчальних закладів США (2003–2018 pp.)

№ з/п	Рік	Зайняте місце	Видання	Посилання
1.	2003	3 з 65	Wopc (The Worth)	http://www.worth.com/the-new-school/
2.	2003	8 з 10	Уол Стріт Джорнал (Wall Street Journal)	http://webreprints.djreprints.com:80/wsj_tuition_040104.pdf
3.	2010	13 з 55	Форбс (The Forbes)	https://www.forbes.com/pictures/fl45mj/americas-best-prep-sc/#367ff2134ea0
4.	2014	10 з 25	Бізнес Інсайдер (Business Insider)	https://www.businessinsider.com/best-private-high-schools-america-2014-11
5.	2018	5 з 8000	Ніч (The Niche)	https://www.niche.com/k12/search/best-private-high-schools

Варто зауважити: проаналізувавши вищезазначені аналітичні видання, можна стверджувати, що рейтингові оцінювання приватних шкіл США складаються за чіткими

ми критеріями, згідно з ретельним аналізом даних Міністерства освіти США, а саме: учнівські оцінки за результатами тестування; дані коледжів про кількість студентів, які вступили з приватних шкіл; відгуки батьків та учнів про навчальне середовище закладів освіти. Отже, очевидно, що Дальтон-школа як на початку ХХ, так і на початку ХХІ ст. стабільно займає одну з домінантних позицій серед приватних навчальних закладів країни.

Класична Дальтон-школа в Нью-Йорку складається з таких закладів: «Малий Дальтон» (Little Dalton), який охоплює молодшу школу; «Великий Дальтон» (Big Dalton) — для учнів середньої та старшої шкіл. Будова Дальтон-школи в м. Нью Йорк на прикладі структури старшої школи (Big Dalton) складається з таких провідних підрозділів: адміністративного, академічного, спортивного, кураторського, медичного, технологічного та підрозділу соціальних проєктів.

У контексті соціомімічного аспекту за третім напрямком у взаємодії шкільної спільноти Дальтону ми розрізняємо також наявність елементів державності. Вони полягають у формі організації учнівського правління. Учнівський Уряд очолює влада, яка має публічний характер управління, котрий передбачає діяльність у загальному інтересі, вирішування завдань, що мають значення для всіх членів учнівської спільноти. Учнівський Уряд реалізовує повноваження через систему спеціально створених комітетів, клубів, організацій, за допомогою яких здійснюється керівництво та розвиток громади.

У діяльності учнівського Уряду ми вбачаємо функціонування шкільної учнівської громади старшої Дальтон-школи, яке наближене до взаємовідносин між членами суспільства і, найголовніше, підготовку до взаємодії в дорослому суспільстві, усвідомлення та прийняття активної участі в процесах, які відбуваються в ньому.

Дальтонський учнівський Уряд виступає форумом для громадського обговорення та координатором учнівських комітетів.

Уряд Дальтон-школи спирається на Конституцію, яка налічує сім статей. Конституція Дальтон-школи базується на демократичних засадах шкільного самоврядування. Учні набувають практичні навички взаємодії в шкільній структурі самоврядування, маючи право голосу, відчуття самоповаги та поваги один до одного.

Асамблея Дальтон-школи складається з усіх студентів факультетів, та тих, хто має право голосу під час її сесій. Асамблея розглядає й голосує за резолюції та проєкти, окрім питань стосовно студентського бюджету, затвердження або розпуску Кабінету. Кабінет очолює Президент. До Кабінету входять Віце-президент, Казначей Комітету, представники Студентської ради, Президенти паралелей та інші офіційні особи, призначені Президентом. Кабінет відповідальний за координацію посадових обов'язків, попередній розгляд проєктів, які виносяться на розгляд Асамблеї, витрати фондів студентської казни (до 800\$, витрати понад 800\$ узгоджуються шляхом голосування на сесії Асамблеї), попередній розгляд студентського бюджету, узгодження усіх позик.

Уряд Дальтон-школи складається з 10 комітетів, передбачених ч. 1 ст. II Конституції: «Блакитний прапор» (Blue flag); «Громадська служба» (Community Service); «Комітет з навчання» (Curriculum «Дальтоніан» (Daltonian)); «Комітет з навколишнього середовища» (Environment); «Мистецький комітет» (Fine arts); «Комітет з прав людини» (Human rights); «Інтра-школа» (Intra-School Activity (ISAC)); «Комітет з виконавського мистецтва» (Performing Arts (PAC)); «Щорічник» (Yearbook).

Висновки. Отже, Дальтон-школа нагадує суспільство в мініатюрі. Соціоміміка в Дальтон-школі зображається в трьох компонентах. По-перше, характеризуючи форму організації навчання, ми дійшли висновку, що Дальтон-школа має прототип соціальної лабораторії, виховуючи активних та ініціативних громадян. По-друге, соціомімічний аспект простежується в механізмі шкільної організації учнівської спільноти, ми вбачаємо

в ньому публічний характер, визначаємо його як систему спеціально створених комітетів, клубів, організацій. По-третє, імітування елементів державності. Вони полягають у формі організації учнівського правління. Учнівська влада Дальтону передбачає Уряд, Кабінет, діяльність, обумовлена Конституцією, здійснюється реалізацією повноважень. На прикладі архітектури учнівської спільноти Дальтон-школи ми можемо назвати *соціомімікою* імітування учнівською спільнотою суспільства. *Соціомімічним аспектом* вважаємо наявність рис імітування соціальної структури шкільною громадою в межах школи, котру ми можемо вважати соціальною лабораторією, створеною штучно, при розгляді механізму організації шкільної учнівської спільноти (Дальтон-школи).

Список літератури

1. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования. М. : Academia, 2004. С. 40–46.
2. Гелбрейт Дж. Новое индустриальное общество. М. : Прогресс. 1969. С. 20–25.
3. Гелбрейт Дж. Экономические теории и цели общества. М. : Прогресс. 1976. С. 89–93.
4. Каку М. Майбутнє людства. 2019. URL : <https://youtu.be/eMxmDPDyQ7o>.
5. Holt M. Dewey and the “Cult of Efficiency”: Competing Ideologies in Collaborative Pedagogies of the 1920s. *Journal of Advanced Composition*, 1994. Vol. 14 (1). P. 73–92.
6. Parkhurst, H. Education on the Dalton plan. New York : E. P. Dutton and Company, 1922. 304 p.
7. The Dalton High School Course Catalog, New York, NY : Dalton, 2012. 90 p.
8. The Forbes. URL : <https://www.forbes.com>
9. The High School Handbook, New York, NY : Dalton, 2012. 73 p.

References

1. Bell, D. (2004). *Gryadushee postindustrialnoe obschestvo. Opyit sotsialnogo prognozirovaniya* [The coming of post-industrial society: A venture of social forecasting]. Moscow, Academia Publ., 474 p.
2. Galbraith, J. (1969). *Novoe industrialnoe obschestvo* [New Industrial state]. Moscow, Progress Publ., 608 p.
3. Galbraith, J. (1976). *Ekonomicheskie teorii i tseli obschestva* [Economic theories and public purposes]. Moscow, Progress Publ., 408 p.
4. Kaku, M. (2019). *Maibutnie liudstva* [The future of humanity]. Available at : <https://youtu.be/eMxmDPDyQ7o> (accessed 20 December 2020).
5. Holt, M. (1994). Dewey and the “Cult of Efficiency”: Competing Ideologies in Collaborative Pedagogies of the 1920s. *Journal of Advanced Composition*, vol. 14 (1), pp. 73–92.
6. Parkhurst, H. (1922). Education on the Dalton plan. New York, E. P. Dutton and Company Publ., 304 p.
7. The Dalton High School Course Catalog (2012). New York, Dalton Publ., 90 p.
8. The Forbes (2019). Available at : <https://www.forbes.com> (accessed 20 August 2019).
9. The High School Handbook (2012). New York, Dalton Publ., 73 p.

Дата надходження рукопису 21.11.2020

Objective. *The objective of the article is to analyze the architecture of the Dalton school community; to formulate the concept of “sociomimicry”, “sociomimic aspect”; to determine the sociomimic aspect in the context of the form of organization of education ac-*

cording to Dalton-plan, which is characterized as interaction within social laboratories, in the construction of structural units of Dalton-school and in student government..

Methods. *The main scientific results are obtained using the method of theoretical generalization, which allowed to determine the ideas and principles of the Dalton-School; the comparative and pedagogical method is used to compare historical and pedagogical phenomena, events and facts of socio-cultural life of the research topic; the problem-genetic method is applied to substantiate the provisions of historical experience and the introduction of the sociomimic aspect of the Dalton-School in the practice of modern alternative educational institutions.*

Results. *Having considered an architecture as a structure or project of anything, and society as an object of imitation, we assume that the so-called sociomimicry is an imitation of social life, using its structure, which is created artificially. The features of sociomimicry in the American Dalton-School can be traced in the following components: the organization of the educational process; construction of structural subdivisions of the Dalton-School; Dalton student power vertical. There is an imitation of the social structure of the school community within the school, which we can consider a social laboratory, created artificially, which can be considered the so-called «sociomimic» aspect when speaking about the mechanism of organization of the school student community Dalton-School. Theoretical analysis of the form and content of the architecture of the student community of the American Dalton-School allows us to highlight the sociomimic aspect of the construction of the form of school organization.*

Key words: *sociomimicry, sociomimic aspect, Dalton-school, alternative form of study.*